

mittere potest ut dæmones per miracula nos seducant.

R. N. CONSEQ. ET SIMILITUD. Discrimen est quia possumus tentationibus obsistere, nec desunt media quibus errores et vitia à tentatore proposita possumus declinare. Verùm non possumus vitare errorem, si miraculis, qualia perleguntur in Pentateucho et in Evangelio, confirmetur. Tunc in errorem minimè vincibilem induceremur, Deus nullum nobis suppeditavit medium illius erroris detegendi. Ergo, si error adsit, in Deum ipsum refunditur; consequenter non est summè verax.

OBJ. 4°. Cum Cive Genevensi. Ut vim probandi habeant miracula, necessum est ut ab operibus naturalibus possint distingui: atqui miracula non possunt, etc. Nam miracula sunt opera legibus naturæ contraria. Porrò non potest cognosci an opus quod ut miraculum exhibetur, sit legibus naturæ oppositum, siquidem non cognoscimus omnes naturæ leges.

Præterea, homines artibus suis et industriâ quotidie stupenda operantur. Chimia, mechanica, optica habent arcana occultissima, pluribus impervia, et quæ à miraculis vix differunt. Quis igitur poterit asserere talem effectum esse verum miraculum, nec artis humanæ opus?

RESP. 4°. Hic non agitur de uno vel duobus effectibus privatis et stupendis, verùm de omnibus operibus quæ in Pentateucho et Evangelio referuntur. Quis porrò eò insanie devenerit, ut affirmet industriâ et arte humanâ adductas fuisse decem super Ægyptum plagas, aquam magni fluminis in sanguinem fuisse conversam,

mare rubrum ab integro populo trajectum, escam quæ per quadraginta annos gentis integræ alimentis sufficeret, è cælo descendisse, mortuos jam fœtentes fuisse excitatos et ad vitam revocatos? Non puto Deistas seriò hic agere. Tentant quidem fucum facere cavillationibus suis, intendunt viris ignavis et indoctis suis sophismatibus illudere; sed nec unus est forsàn inter ipsos, qui credat hæc omnia esse artis humanæ opera. Quamvis igitur quædam miracula non sine aliquantulo negotio ab operibus naturalibus distinguerentur (quod tamen absit ut dicamus de miraculis quibus religio mosaïca et christiana innititur), saltem de iis omnibus quæ in Pentateucho et Evangelio referuntur, nullus potest esse difficultati locus, cum adeò frequentia ac splendida fuerint, ut nemo sit qui statim extraordinarium Dei interventum potentiamque divinam in hisce stupendis effectibus non agnoscat, et cum luce meridianâ clarius sit opera hæc vires ac artes humanas longè superare.

RESP. 2° N. MIN. ad cujus probationem N. MAJ. Nam, ut vidimus, miraculum est opus sensibile, stupendum, contrarium cursui naturæ consueto, seu legibus naturæ uniformibus ac constantibus. Ergo erit miraculum, quando erit effectus cursui naturæ consueto, seu legibus uniformibus ac constantibus quibus orbis regitur, oppositus. Jam verò, ut cognoscamus an opus aliquod contrarium sit consuetis naturæ legibus, id est, an sit illarum legum suspensio, necesse non est ut omnes naturæ leges cognoscamus.

Nam quis non cognoscat resurrectionem Lazari, v. g. esse effectum contrarium huic legi naturæ constanti

et uniformi? *Cadaver jam fœtens et à quatuor diebus sepultum non resurgit.* Quis non noverit primoque intuitu non perspexerit hoc opus esse exceptionem, interruptionem legis universalis, consuetæ, constantis et uniformis, juxta quam cadavera jam fœtencia et à quatuor diebus sepulta non resurgunt? Quis non intellexerit illud opus omni arte humanâ esse superius? Quæ de resurrectione Lazari proferimus, de innumeris aliis dici posunt, v. g. de miraculis Moïsis in Pentateucho, et aliis miraculis Christi in Evangelio relatis.

Itaque, ut asseratur aliquem effectum esse miraculum, seu cursui naturæ consueto oppositum, non requiritur ut omnes naturæ leges à Deo institutas cognoscamus, sed sufficit ut quasdam cognoscamus; si enim quasdam cognoscamus, ergo asserere possumus tale opus esse illis contrarium, esse illarum exceptionem, vel non. Quin imò, si modò cognoscat una lex naturæ consueta, cognosci potest tale opus esse illi contrarium: sic ut asseramus cogitationem non posse esse materiæ proprietatem, necesse non est ut cognoscamus omnes materiæ proprietates, sed sufficit ut pernoscamus quasdam materiæ proprietates quibuscumque cogitatio sociari non possit.

His positis, evanescit sophisma quod perpetuò nobis objiciunt Deistæ. Ut tamen plenius dissolvatur argumentum hoc quod est in ore omnium Deistarum, hic afferemus regulas quibus secerni possint miracula ab effectibus stupendis quos aliquandò viri arte et industriâ periti produciunt.

Prima regula. Ut aliquod opus censeatur miraculum

et vim habeat probandi, oportet ut qui eo utitur ad probandam suam doctrinam, illud præviderit et annuntiaverit tamquàm divinum et veritatis signum. Si enim illud phænomenon nec ab illo prævisum fuerit, nec annuntiatum ut veritatis signum, potest esse stupendum, sic non rarò mirabilia in cœlis et in terra conspiciuntur; sed non erit miraculum ex quo probari possit alicujus doctrinæ veritas. Hinc terræ tremor non est miraculum, si non prænuntietur; si autem, nullo naturali signo indicatus, prævideatur in multis locis futurus, si singulares ejus circumstantiæ et effectus quibus eventus respondeat, describantur; si ut signum veritatis annuntietur, tunc ut miraculum haberi debet. Addimus opus istud debere annuntiari ut opus divinum; si enim tantùm annuntietur ut naturæ arcanum, eo ipso concludendum est illud non esse miraculum. Fieri enim potest ut impostor naturæ arcana tanquàm miracula jactet. At fieri non potest ut propheta, divinusque præco se divinum opus efficere ignoret, aut inficiatur.

Jam antea dictum est opera in gratiam doctrinæ absurdæ, vel quæ adversetur religioni à Deo revelatæ, aut non esse vera miracula, aut saltem non esse miracula divina; idque per se patet, cum Deus nec possit sibi contradicere, neque in confirmationem doctrinæ absurdæ edere miracula.

Secunda regula. Opera stupenda quæ artis humanæ sunt effectus, vulgò, rebus attentè perpensis, naturalia cognoscuntur. Equidem causæ eorum ignorantur, nec assignantur; sed legibus naturæ universalibus clarè

cognitis non adversantur, cursui consueto non opponuntur. Judicant quicumque non fuerint hebetes et inconsulti, illos effectus habere causas mechanicas, etsi non cognoscantur. Arcana naturæ, si plebi sint abdita, peritis et doctis sunt aperta; si historiæ et doctorum experimenta consulantur, alia similia reperiuntur; si uno tempore ignorentur, altero innotescunt. È contrario verum miraculum, rebus attentè examinatis, semper ut miraculum habetur; non tantùm ipsius causa ignoratur et non potest assignari, sed ordini consueto contrarium clarè deprehenditur; à doctis et indoctis, omnibusque temporibus, miraculum æstimatur.

Tertia regula ad quam maximè attendendum est. Miraculum fit subitò, solà voluntate, sine præparatione, sine machinis, sine medicamentis. Verùm si opus efficiatur gradatim, si ope machinarum, si auxilio remediorum, uno verbo, si non voluntatis efficaciam, gravis suspicio est opus non esse divinum.

Quarta. Si innumera sint prodigia, efficacius probatur ea esse divina, non verò artis et virium humanarum opus. Enim verò, tunc fraus difficilior est. Etsi enim vir callidus et arte fallendi peritus in uno posset spectatoribus fucum facere, in multis tandem fraudes nudarentur et ponerentur in aperto. Quamvis igitur unum miraculum in se sufficiat ut probetur religionem esse divinam, evidens est tamen opera stupenda et prodigia, si multa sint; ad probandum esse efficaciora, vividiusque commovere animos.

Quinta. Si prodigiorum effector qui adsciscit sibi divini præconis nomen, ab aliis prophetis antiquioribus

prænuntiatur, si sublimia; eximia doceat, licet à nemine didicerit, si vità sit sanctus, studio gloriæ Dei accensus, etc. tunc manifestum est ipsum esse à Deo missum.

Jam verò licet hæc omnia non requirantur, ut judicetur opus esse divinum, tamen quisquis attentus fuerit, facile deprehendet hos omnes characteres Moïsis et Christi miraculis competere. Hoc cum perspicuè verum sit, nihil attinet probari, idque brevitatibus causâ fusiùs non prosequemur.

His omnibus addo Deum posse miracula patrare, ut probavimus, et ut expressè fatetur Civis Genevensis in lib. cui titulus, *Lettres écrites de la Montagne*. Jam verò absurdum est dicere Deum posse miracula patrare, et tamen non posse hæc manifestare, in lucem producere ut sua; ipsum non posse hominibus media et notas suppeditare, quibus ab effectibus naturalibus secernantur. Ergo immeritò asseritur miracula divina nunquam posse ab operibus naturalibus discerni.

Cæterùm, notabimus Moïsis et Christi miracula toto cælo distare ab iis operibus stupendis quæ cum effectibus naturalibus quamdam similitudinem haberent, et ita esse insignia, ita splendida, ut ipsi examini nullus locus esse possit. Nonne, v. g. mente captus haberetur, qui escam populo integro sufficientem per quadraginta annos è cælo demitti, mortuos jam fetentes et triduo sepultos ad vitam revocari arte humanâ potuisse assereret?

Obj. 3°. Cum eodem Cive Genevensi. Hæc probatio

non valet, quam Christus ipse adhibere recusavit: atqui Christus ipse sua miracula in confirmationem suæ missionis asserere noluit. Nam, 1° Joan. 2, v. 11, legitur: *Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ*: atqui tamen, suam doctrinam antea jam prædicaverat; ergo non credebat miracula esse necessaria ad confirmandam suam doctrinam, et ut fidem sibi conciliaret.

2°. Matth. 12. v. 59, judæis quærentibus signum sic respondet: *Generatio mala et adullera signum quærit, et signum non dabitur ei nisi signum Jonæ prophetæ*, id est, inquit Civis Genevensis, signum non dabitur ei nisi prædicatio prænitentiæ. Ergo Christus sua miracula non dedit in signum suæ missionis.

3°. Joan. 4, v. 48, judæos sic alloquitur: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*. Jam verò non sic loqueretur qui missionem suam miraculis vellet comprobare.

4°. Joan. 6, v. 50, judæi sic Christum alloquuntur: *Quod ergo tu facis signum, ut videamus et credamus tibi? quid operaris? Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est, panem de cælo dedit eis manducare*. Atqui judæi sanè Christum sic non fuissent allocuti, si ipse attulisset miracula in probationem suæ doctrinæ.

5°. Pluries Christus jussit ut ii quos sanabat curationes suas non promulgarent; ergo nolebat miracula in confirmationem suæ missionis adducere.

6°. Joan. 12, v. 48, Christus sic loquitur: *Qui spernit me et non accipit verba mea, habet qui*

judicet eum; sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. Ergo verbum Dei, non miracula, incredulos judicabit; ergo, etc.

7°. Marc. 6, v. 5. *Et non poterat ibi (in patria sua) virtutem ullam facere propter incredulitatem eorum*. Atqui, si Christi propositum fuisset suam missionem miraculis probare, nedum à miraculis patrandis propter incredulitatem adstantium abstinuisset, potius propter illam incredulitatem nova peragere debuisset. Ergo, etc.

Præterea, consueverat Christus fidem expostulare, antequàm miraculum ederet: sic, v. g. dicitur, *fides tua te salvum fecit*. Ergo non dabat miracula in probationem fidei.

R. Civem Genevensem contra ipsam evidentiam pugnare, et certò esse malæ fidei, cùm asserit Christum in animo non habuisse suam missionem et doctrinam miraculis confirmare. Res enim innumeris Evangelii testibus evidenter probari potest. Quosdam seligemus, 1°. Christus judæos incredulos miraculo sic revincit, Matth. 9, v. 6. *Ut autem sciatis quia filius Hominis habet potestatem dimittendi peccata, tunc ait paralytico: surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam*. Ergo, etc.

2°. Lucæ 7, v. 20, discipuli Joannis Christum sic alloquuntur: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curavit à languoribus et plagis et spiritibus malis, et cæcis multis donavit visum, et respondens dixit illis: cunctes renuntiate Joanni quæ audistis et vidistis*

quia cæci vident, claudi ambulant, etc. Ergo Christus miracula sua profert in testimonium suæ missionis.

5°. Joan. 10, v. 24, judæi sic Christum alloquuntur: *Si tu es Christus, dic novis palàm.* Respondit eis Jesus: *Loquor vobis et non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.*

4°. Joan. 11, v. 41, Christus Lazarum è mortuis mox excitaturus, patrem sic alloquitur: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magnâ clamavit: Lazare, veni foras, etc.*

Igitur evidentissimum est Christum sua miracula in probationem suæ missionis adduxisse, nec ea Scripturæ testimonia quæ objicit Civis Genevensis, eum præ se ferunt sensum quem simulat. Ad singulos illos textus responsio facilis est.

R. Ad primum. 4°. N. MAJ. Etsi enim miraculum quod Christus in Cana Galileæ edidit, sit primum ex illis quæ ipse et propriâ voluntate patravit, attamen antea jam multa miracula à Deo facta fuerant, quæ Christi prædicationem antecesserant, et quæ divinam esse Christi missionem pervincebant, v. g. ipsius natiuitas ab angelis prænuntiata, stella miraculosa, cælum apertum cum fuit baptisatus, Spiritus Sancti descensus in specie columbæ, vox è cælo audita.

2°. Negari potest minor. Nam incertum est an Christus antè miraculum in Cana Galileæ peractum

apud populum concionatus fuerit. Reipsâ anno suæ ætatis duodecimo, doctores in templo interrogavit, ipsisque suis responsis admirationi fuit; sed illud differt à ministerio publico. Apud judæos non erat licitum ante triginta annos ad populum de rebus divinis dicere, hancque legem Christus probabilius servavit.

5°. Ipse textus qui nobis objicitur, adversarios confutat. Nam post verba quæ objiciuntur, statim additur: *Et manifestavit gloriam suam*, id est, filii Dei dignitatem, seu missionem suam, *et crediderunt in eum discipuli ejus.* Ergo per miraculum quod in Cana Galileæ patravit, suam missionem confirmavit, illudque miraculum causa fuit cur crederent ipsius discipuli; ergo miraculis Christus suam missionem confirmavit.

R. Ad secundum. Christus, cum hæc dixit, jamjam innumera signa fecerat quorum testes fuerant judæi, et quibus obstiterant. Christus ibi increpat scribas et pharisæos qui dicebant ipsum nomine Beelzebuth eji-cere dæmonia. Sciebat ipsos novo miraculo fidem esse abrogaturos. Ideò novum signum cordibus induratis inutile et indebitum tunc denegat. Jam verò exindè minimè confici potest Christum noluisse suam missionem miraculis comprobare.

Præterea, ille textus nobis favet. Nam legitur: *Signum non dabitur ei nisi signum Jonæ prophetæ.* Ergo Christus signum Jonæ prophetæ affert in confirmationem suæ missionis; ergo si illud signum Jonæ prophetæ quod Christus judæis offert, sit grande miraculum, sanè Christus suam missionem miraculis confirmare intendit; atqui signum Jonæ, de quo loquitur

Christus, est grande miraculum, est nempè ipsa Christi resurrectio, non verò prædicatio pœnitentiæ, ut vult Civis Genevensis. Etenim, prædicatio pœnitentiæ non est signum seu miraculum. Aliundè, versiculus sequens apertè indicat Christum locutum esse de sua resurrectione. Nam sic Christus persequitur: *sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus*; ex quo nempè egredietur, sicut Jonas egressus est è ventre ceti, uti necessariò splendendum est; aliòquin Christi sermo nihil significaret. Insuper, dicere filium hominis futurum esse tribus diebus in corde terræ, prænuntiare est ipsius resurrectionem; si enim non surrexisset, non fuisset tantùm tribus diebus et tribus noctibus in corde terræ, nec Christus illud dixisset; ergo per signum Jonæ Christus intelligit suam resurrectionem, hocque miraculum judæis offert, quia est omnium maximum, et præ cæteris splendidum. Ergo, etc.

Sed, inquires, quomodò Christus dicere potuit nullum judæis signum dandum esse, nisi signum resurrectionis, cum tot alia habuerint?

R. 1º. Hunc textum sic posse intelligi: signum non dabitur eis, nempè de cælo, prout petunt; sed signum de terra ad umbratum per signum Jonæ. Nam particula, *nisi*, quæ hic difficultatem facessit, non est semper exceptiva, non semper exceptionem cujuscunque alterius denotat, sed est aliquandò aversativa, et significat, *sed*, v. g. ad Gal. 2, v. 16; quibus positus evanescit difficultas.

R. 2º. Cum Maldonato, post S. Hilarium, verisimiliter hunc esse illius textus sensum: signum non dabitur eis quale petunt ut credant, sed quale non petunt ut condemnentur. Signum autem seu argumentum quo condemnabuntur, est in eo quòd, dum ninivitæ et barbari ad unum Jonæ verbum crediderunt, ipsi tot auditis hortationibus, visisque miraculis Christi qui, postquàm jacuerit tribus diebus et noctibus in corde terræ, ex eo egredietur sicut Jonas ex ventre ceti, non modò non crediderint, sed eum dæmonio teneri dixerint. Hæc responsio probatur, 1º. ex eo quòd durè Christus ibi judæos increpat, *generatio prava et adultera*, quibus verbis videtur ipsis pœnas comminari. 2º. Ex eo quòd infrà dicatur, *Viri ninivitæ surgent in die Judicii*; quæ verba cum nostra interpretatione mirè consonant et videntur illam confirmare.

R. Ad tertium. 1º. Sic intelligi potest ille textus. Christus hîc præcisè non increpat Regulum qui miraculum postulat, sed judæos corde obduratos sic redarguit: nonne sufficiunt miracula quæ coram oculis vestris jamjam à me peracta sunt? Ut quid ad credendum nova semper prodigia petitis? Ut quid signa de cælo postulatis, cum tot et tanta de terra à me peracta sint? Christus igitur judæos sic alloquitur, quòd merâ curiositate et cum imperio nova semper signa postulant, non verò quod suam missionem, dum viveret terris, per miracula comprobare denegaverit.

2º. Cum Maldonato sic intelligi potest ille textus. Christus ibi nec judæos nec Regulum increpat; sed hæc

est verborum quæ ab illo proferuntur significatio : vos judæi non crederetis, nisi miracula facerem ; sanabo igitur puerum, non propter preces Reguli, sed ut multi, viso miraculo, credant. Hæc interpretatio consentanea est multis codicibus latinis et omnibus græcis in quibus legitur : *nisi signa videritis, non credetis.*

R. Ad quartum. 1° Fatemur judæos ineptè et stultè à Christo signum petere ut credant, quippè qui multa jam viderant et pridie testes fuerant miraculi quo Christus panes et pisces multiplicaverat. Sanè nostrum non est eorum causam defendere, eosque omni culpâ purgare.

2°. Dici potest judæos non petere hic precisè signum qualecumque, siquidem pridie maximum viderant ; verùm videntur signum postulare de cælo, videntur petere ut Christus renovet miraculum Moïsis, quo effecerat vir divinâ potestate insignitus in manna de cælo descenderet ; affirmant Moïsi credituros esse, si talia ageret. Jam verò judæi potuerunt, licet inconsideratè, tale signum petere, quanquàm Christus multa alia miracula ad probandam suam missionem coram ipsis patravisset.

5°. Nimis probat id quod objicitur. Ex eo enim consequeretur Christum tunc miraculum nullum perpetrasset : quod à vero manifestè alienum est, nec ab ipso Cive Genevensi admittitur, qui in suis scriptis confitetur Christum multa peregisse miracula, sed ut beneficiæ signa præberet, non verò ut suam missionem confirmaret.

R. Ad quintum. Christus nec ostentationis, nec glo-

riationis causâ, nec ut judæos obstupesceret aut commoveret, sua miracula peragebat ; hinc silentium pluribus commendabat, nempe cùm non intendebat aliquid probare. Fatemur enim Christum omnia sua miracula ad probandum non peregisse, sed multa, ut benignum et beneficum erga homines sese ostenderet. Præterea, potuit Christus iis quos sanabat aliquandò silentium præcipere, ob duritiem et cæcitatem cordis judæorum qui illis miraculis absurdi fuissent. Hæc suâ agendi ratione docuit Christus bona opera non esse sine necessitate, sine causa, et ob inanem gloriam promulganda.

R. Ad sextum. Sermo Christi judicabit eos qui spernunt Christum ; sermo, inquam, Christi confirmatus miraculis et aliis argumentis quibus divina Christi legatio comprobatur. Id patet evidenter ex Joan. cap. 15, v. 24, in quo sic legitur : *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.*

R. Ad septimum. Potuit Christus suam missionem confirmare miraculis, et tamen pluribus judæis signa querentibus miracula denegare propter incredulitatem eorum, quia vanâ curiositate hæc postulabant, et quia prævidebat hæc miracula ipsis non esse profutura. Potuit viris curiosis et induratis miracula inutilia recusare. Supervacaneum est monere voces istas, *non poterat ibi virtutem ullam facere*, significare, nolebat *ibi virtutem ullam facere*. Contextus series aliam non patitur interpretationem.

R. Ad confirmationem, Christum, cùm jam plura edidisset miracula, et satis superque suam missionem

divinam esse demonstrasset, potuisse exigere initium fidei atque etiam veram fidem ab iis in quorum gratiam signa faciebat. Torquent ingenium Deistæ in excogitandis subtilioribus argutiis; at sanè nihil conficiunt. Christi igitur miracula fuerunt simul charitatis opera, missionis divinæ argumenta, et sæpè fidei in Christum præmia.

OBJ. 6°. Animo fingatur astronomus qui defectionem solis totalem præviderit, et ipsam populis qui eclipsim nunquam vidissent, proponat tanquam miraculum à se in confirmationem alicujus doctrinæ peragendum. Sanè, in hac hypothesis, impossibile est ut isti populi hunc effectum stupendum et tamen naturalem à miraculo secernant. Ergo stupendi naturæ effectus à miraculis interdum distingui non possunt.

R. 1°. N. HYPOTHESIM. Impossibile enim est ut quidam sint viri cœli ac siderum peritissimi, qui solis defectum in quadam regione futurum prænuntient, numerisque persequantur, nisi hujus sideris deliquium aliquandò in hac regione evenerit, ac proinde ab illius climatis incolis visum fuerit. Hujus modi phænomena ubique in terris conspiciuntur, aut si alicubi non conspicerentur (quod fieri non potest), tunc in his regionibus prænuntiari non possent.

2°. N. MIN. Nam eclipsis paulatim crescit, paulatimque decrescit, ac proinde videtur sequi leges naturæ quæ per gradus agit, potius quam miraculi quòd subito et voluntatis efficaciam peragitur. Istis igitur populis legitima esset suspicandi ratio hunc effectum esse naturalem. Hinc saltem debent aliud signum certius ex-

postulare. Cùm autem illi cœli siderumque spectator non possit alia signa, seu miracula peragere, indè certò cognoscetur hunc non esse à Deo missum, nec audiendum.

OBJ. 7°. Saltem in sententia Huttevillii superius explicata, miracula nullam haberent vim probandi. Nam in hac sententia fluunt ex legibus generalibus motuum, sicut alii effectus naturales; ergo nihil stupendi habent; ergo non magis habent vim probandi, quam alia phænomena naturalia; ergo Moïses et Christus per ejusmodi opera nullum suæ missionis speciale signum dererunt.

R. 1°. Falsam esse huttevillianam hypothesis, ut ostensum est, p. 241, etc.

R. 2°. Falsum esse in illa hypothesis, omni vi suâ ad probandum destitui miracula. Falsum est, juxta hanc opinionem, miraculis nihil esse stupendi; nec magis ad probandum valere quàm omnia phænomena naturalia. Nam, 1°, leges generales ex quibus, juxta Huttevillium, fluunt miracula, ita sunt ignotæ ut à nullo ente finito, quodcumque sit, prævideri valeant, nisi Deo revelante seu inspirante. Atqui tamen necesse fuit ut Moïses, ut Christus, ut apostoli, etc., opera illa præviderent in hypothesis huttevilliana; aliòquin eorum verbis non potuissent aptè et constanter eventus respondere. Cùm Christus, v. g. Lazarum suscitavit, vel sciebat ex seipso vitam Lazaro esse restituendam vel illud sciebat ex Deo vel illud ignorabat. Si illud sciverit ex seipso, ergo non erat homo solùm, sed Deus. Si ex Deo, ergo à Deo missus est, quia ad ejus opera

Deus concurrebat. Si ignoraverit, quomodo ergo leges ignotæ verbo ipsius tam aptè congruebant, ut promissionem nunquam fefellerit eventus? 2°. Miracula oriuntur à Deo in hypothesei huttevilliana, eo sensu quòd mundi machinam tali modo constituerit et conservet, ut ex legibus incognitis tali tempore in gratiam talis doctrinæ, talis religionis revelatæ, nempe religionis judaicæ et religionis christianæ, ad quam ducebat judaicæ, contigerint ea opera quæ miraculosa apellantur; quæ animos commovent, quia rara sunt, singularia, et disjuncta ab ordine consueto; quæ prævideri non potuerunt à præconibus divinis, nisi Deo revelante seu inspirante. Ergo doctrinæ in quarum gratiam illa prodigia edita sunt, spectandæ sunt ut approbatæ à Deo et ab eo derivatæ, et eorum qui ejusmodi doctrinas annuntiabant nomine Dei, missio spectari debet ut divina. Ergo, licet in vera de miraculis sententiâ efficacius respectu omnium demonstretur religionis judaicæ, prout olim viguit, aut christianæ divinitas; certò tamen in hypothesei huttevilliana, comprobatur, ac Deistæ refelluntur.

OBJ. 8°. Miracula in gratiam religionis gentilium olim facta sunt, ergo non probant divinitatem et veritatem religionis in ejus gratiam peracta sunt.

R. 1° Ex his clarescere quantum à se dissentiant Deistæ, qui modò miraculorum impossibilitatem nobis objiciunt, modò ea sic frequentia asserunt, ut velint etiam plura in gratiam idolorum cultûs fuisse peracta.

R. 2° DIST. ANT. Et illa miracula, si reverà peracta sint, quod non crediderim, carebant conditionibus ad

probandum requisitis, quæ in miraculis Christi et Moïsis reperiuntur, concedo: et illas condiciones habebant, nego. Itaque miracula populorum qui Deos commentitios colebant, si apud ipsos facta fuerint, 1° fiebant in probationem religionis evidenter absurdæ, nempe in confirmationem idololatriæ. 2° In gratiam religionis quæ magnâ suâ parte omnibus vitiis et cupiditatibus laxabat habenas. 3° Non fiebant in gloriam Dei unius, nec invocato nomine Dei Creatoris. Ergo illa miracula, si facta fuerint, dæmonibus manifestè adscribenda sunt: id ex perversitate evidenti religionis ethnicorum constat, prout jam antèa notavimus. Ergo nihil probant. De miraculis autem Christi et Moïsis nihil simile dici potest, ut suprâ vidimus. Ergo, etc.

Aliundè, quæ sunt hæc obscura miracula, quæ sunt istæ morborum curationes non sine medicamentis peractæ; si conferantur cum miraculis Christi et Moïsis, quæ soli Domino orbis universi tribui possunt? Nulla igitur inter miracula gentilium, judæorum, christianorumque similitudo.

R. 5° Hæc paganorum prodigia, saltem ferè omnia, atque si forsan exceperis quædam oraculorum responsa quibus aliquid stupendi et vires humanas superantis nobis inesse videtur, et ex quibus nihil contrà religionem christianam confici potest, ut infrâ videbimus; respondeo, inquam, hæc omnia prodigia meras esse fabulas, mera commenta omni probationum genere destituta. Hæc omnia prodigia quæ tantâ fiducia à Deistis nobis objiciuntur, ad duplicem classem revocamus cum D. Freret in dissertatione quæ legitur, tom. 6 *des Mé-*

moires de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres. Alia sunt effectus merè naturales, qui, ut potè rariores et insueti, populis ignaris terrorem injiciebant. Tales sunt, v. g. pluviae sanguineae, lapidum grandines, etc. quae omnia, si ritè perpendantur, effectus merè naturales deprehenduntur. Scimus, v. g. pluvias sanguinis esse aquae guttas cum rubeo pulvere mixtas, etc. alia sunt facta quae causam naturalem habere non possunt. At verò operosum non est ostendere ea esse commentitia. Haec sunt precipua quae nobis obiciunt Deistae.

1° Autor lib. cui titul. *Pensées philosophiques*, obicit quosdam historicos referre Romulum post ingentem tempestatem non amplius à populo et militibus visum fuisse, ipsumque pridè senatori cuidam Julio Proclo in splendore divino apparuisse. Proclus haec populo romano enarravit, ex quo factum est ut in deos à romanis referretur. Nonne haec omnia, concludit praedictus autor, verum exhibent miraculum? At verò sciscitor à Deistis an ipsi similibus commentis credant? Historiam hanc inter aniles fabulas esse reputandam multa demonstrant. Nam, 1° nonnisi multis saeculis post eventum scripta est. 2° Innititur traditione valde incerta et quae apud romanos varia erat. 3° Dubium est, an unquam Proclus ea dixerit quae ab ipso dicta fuisse haec historia refert. 4° Etsi haec dixisset, nihil indè consequitur, cum testis fuerit unicus, et cum ipsius totiusque senatus permagni interfuerit haec effingere sive ut placarent populum qui, teste Plutarcho, suspicabatur Romulum à senatoribus fuisse interfectum,

sive ut originem divinam darent urbi Romae quae tunc fundabatur. 5° Ipse Plutarchus in vita Romuli hoc factum ut commentum habet, et ex eo occasionem sumit similes fabellas refellendi. 6° Consuli potest Jacobus Gronovius qui, anno 1684, dissertationem edidit in qua ostendit quaecumque de origine, nativitate, lactatu à Lupa, et raptu miraculoso Romuli narrantur, esse fabulas à graeco Diocle inventas.

2° Inquiunt Deistae: Tacitus, hist. lib. 4, cap. 8. Suetonius in Vespasianum, cap. 8. Autores ferè coetanei referunt Vespasianum, cum Alexandriae esset, visum caeco restituisse, et agrum, manu admota, sanavisse.

Verum commentitia sunt haec miracula. Nam, 1° Suetonius et Tacitus non fuerunt testes oculati, non sciebant nisi famam publicam, quae, potissimum cum agitur de prodigiis; *vires acquirit eundo*. 2° Illi historici inter se non consentiunt. 3° Cum haec facta evenisse scribuntur, nondum Vespasiani electio ab omnibus fuerat approbata; verisimile est igitur aegros fictos imperatori oblatos fuisse, ut ipsorum sanatione auctoritas daretur opinioni plurium huic imperatori adulantium, inter quos Josephus ipse, qui Vespasianum ut liberatorem ab antiquis oraculis promissum praedicabant, atque ut illius principis electio è caelo confirmata videretur, verisimile est, inquam, aulicos haec omnia machinatos fuisse, ut factae electioni pondus adderent. 4° Fraus facilis fuit coram aulicis qui soli hic astabant, et quorum intererat ut populus deciperetur. 5° Fraus eò facilius fuit, quod tunc Appollonius Tya-